

KOKONAISVALTAISTA NÄKÖKULMAA KIRJOITTAMISEEN JA KIRJOITTAMISEN OPETUKSEEN

Kimmo Svinhufvud *Kokonaisvaltainen kirjoittaminen*. Helsinki: Tammi 2007. 172 s. ISBN 978-951-26-5651-6.

Viime vuosina Suomessa on ilmestynyt runsaasti kirjallisuutta kirjoittamisesta. Esimerkiksi luovien tekstien, verkkotekstien ja erilaisten oppinäytetekstien kirjoittajat ovat kukin saaneet omat oppaansa. Kimmo Svinhufvudin teos Kokonaisvaltainen kirjoittaminen lähestyy kirjoittamista nimensä mukaan kokonaisvaltaisesti, pyrkimyksenä ymmärtää kirjoittamisen perusluonnetta. Teos käsittelee aihetta aina kirjoittamiskäsityksistä sujuvan kirjoittamisprosessin neuvoihin ja harjoituksiin. Kirja on suunnattu niille, jotka työskentelevät kirjoittamisen ja kirjoittamisen ohjauksen parissa, sekä niille, jotka ovat kiinnostuneita kirjoittamisesta.

KIRJAN TAVOITE JA PERUSLUONNE

Kirjan tavoitteena on tarjota käsitys siitä, mitä yleinen kirjoittamisen taito on ja miten kyseinen taito on saavutettavissa. Tarkastelun lähtökohtana on kirjoittaminen hyvin laajasti nähtynä, vaikka Svinhufvud tunnustaakin näkökulman ongelmallisuuden. Kirjoittaja kuitenkin katsoo, että esimerkiksi ylioppilasaineen, pro gradu -tutkielman tai näytelmän kirjoittamisessa on kirjoittamisen lajille tyypillisten piirteiden lisäksi aina hahmotettavissa myös paljon yhteistä. Näitä yhteisiä piirteitä käsittelemällä ja teoriaan tukeutumalla kirjoittajien on mahdollista hahmottaa kirjoittamisen perusluonnetta ja kyetä kehittämään kirjoittajana. Kaikkien edellä mainittujen tekstien tuottamisessa tarvitaan Svinhuf-

vudin mukaan kirjoittamisprosessin ja erilaisten työskentelytapojen tuntemista, luovuutta, tekstilajin hallitsemista sekä käsitystä kirjoittamiseen liittyvistä sosiaalisista rakenteista. Lisäksi eri tekstien kirjoittamiselle yhteisenä piirteenä voisi pitää esimerkiksi sitä, että kirjoittaminen auttaa ihmistä muokkaamaan tietoaan ja luomaan uutta tietoa kielen avulla (Lindblom-Ylänne ja Wager 2003: 314).

KIRJAN SISÄLTÖ — ANSIOITA JA KRITIIKKIÄ

Kirja jakaantuu neljään osaan, joissa esitellään kirjoittamista ilmiönä, palautetta kirjoittamisprosessissa, kirjoittamisen ongelmia ja sujuvaa kirjoittamisprosessia.

Kirjan ensimmäinen osa käsittelee kirjoittamista ilmiönä, erilaisia kirjoittamiskäsityksiä sekä kokonaisvaltaista kirjoittamisen opetusta. Osa on hyvä tiivistys erilaisista kirjoittamiskäsityksistä. Erilaisia kirjoittamiskäsityksiä kuvataan monipuolisesti muun muassa ominaispiirteiden ja kunkin käsityksen mukaiselle opetukselle ominaisten harjoitusten muodossa. Opetuksen näkökulmasta myös esimerkit käsitysten soveltamisesta kirjoittamiseen ovat hyödyllisiä. Jokaisesta kirjoittamiskäsityksestä tuodaan lisäksi esille sekä käsityksen ansiot että heikkoudet.

Teoksen toinen osa on omistettu teksteistä saatavan ja annettavan palautteen luonteelle, palautteenannon kohdistamiselle ja palautteen muotoilulle. Koko toi-

nen osa on erittäin hyödyllinen niin opettajan kuin opiskelijankin kannalta. Opettaja saa kattavan taustoituksen asiasta ja runsaasti työkaluja opetukseen. Toimivia työkaluja ovat esimerkiksi sivulla 78 oleva taulukko, joka kuvaa palautteen kohteita tekstissä, sivun 83 ohjeistus palautteen antamiseen, sivun 85 ohjeet vertaispalautteen antamiseen sekä sivun 87 taulukko palautteen muotoilusta. Etenkin aloittelevalle opettajalle on iloa myös palautteen antamisen tyyliin liittyvästä luvusta, sillä palautteen antaminen rakentavasti on vaativaa. Opiskelijallekin kirjan toinen osa valaisee erityisesti vertaispalautteen merkitystä kirjoitusprosessissa, mikä on omien kokemusten mukaan tarpeellista. Opiskelijat eivät välttämättä aina näe vertaispalautteen hyötyjä tai he eivät osaa tai rohkene hyödyntää sitä täysipainoisesti. Tällaisessa tilanteessa ohjaajan tehtävänä on perustella ja ohjata vertaispalautteen käyttöä vaikkapa kirjoituskurssin harjoitustyön tekemisessä. Muun muassa (vertais)palautteen vastaanottaminen vaatii rohkeutta, sillä aloitteleva kirjoittaja mieltää usein palautteen liittyvän myös persoonaansa (Lindblom-Ylänne ja Nevgi 2003: 322). Palautteen antamista käsittelevässä osassa olisi ollut vielä hyödyllistä koota kirjoittajalle esimerkiksi vinkkilista palautteen vastaanottamisesta. Palautteen vastaanottamista käsitellään kyllä teoksen tässä osassa, mutta painopiste on palautteen antamisessa.

Teoksen kolmannessa osassa syvennytään kirjoittamisen ongelmiin, yleisimpiin kirjoittamiseen liittyviin virheellisiin ja haitallisiin käsityksiin, tavallisimpiin kirjoittamisen esteisiin sekä estyneiden ja tuotteliaiden kirjoittajien ajatuksiin. Opetuksen ja ohjaamisen näkökulmasta kirjoittamiseen liittyvien virheellisten ja haitallisten käsitysten esittely on tärkeää. Virheelliset käsitykset kirjoittamisesta

ovat usein esimerkiksi korkeakouluopiskelijoiden kirjoittamisongelmien taustalla (mm. Lindblom-Ylänne ja Nevgi 2003: 305–308, ks. myös Boice 1990). Aihealueen käsittely ja neuvot ongelmien kanssa kamppaileville kirjoittajille kertovat myös Svinhufvudin omakohtaisesta asiantuntemuksesta.

Kirjan kolmannessa osassa Svinhufvud mainitsee toistuvasti kielitaidon osana kirjoittamistaitoa ja erilaisia kirjoittamistehtäviä. Käsite on hiukan pulmallinen, koska yleiskielessä sillä ymmärretään tarkoitettavan etupäässä vieraiden kielten taitoa. Ongelmalliseksi käsitteen käytön tekee myös se, että sitä ei ole määritelty eikä käsitteen merkitys avaudu tekstiyhteydestäkään yksiselitteisesti. Kielitaidon sijaan mahdollisia käsitteitä voisivat olla kielitieto tai tekstitaito, joista tekstitaidon käsite tulee muualla teoksessa esille.

Neljäs osa esittelee erilaisia apukeinoja kirjoittamisen ongelmiin sekä vaihtoehtoisia tekstien rakenteita. Apukeinojen käsittely teoksessa on mielestäni tärkeää. Ongelmakohtia ei yksinkertaisteta, joten apukeinojakaan ei luetella yksittäisinä tai katempuina. Näkökulma on yhtä aikaa realistinen ja rohkaiseva, ja tämän osan kirjasta voisi siksi mainiosti antaa kirjoittamisvaikeuksista kärsiville opiskelijoille luettavaksi.

Teoksen lopussa on myös kirjallisuuslista, joka on jaoteltu käytännöllisesti sen mukaan, millaista näkemystä kirjoittamisesta mikin teos edustaa. Suurena puutteena Kokonaisvaltaisessa kirjoittamisesta sen sijaan voi pitää sitä, että erilaisia kirjoittamisen ja kielenhuollon verkko-oppimateriaaleja (Kielijelppi, Kielikompassin kirjoituskurssi, Kirjoittajan ABC-kortti) ei mainita lainkaan. Kaikki mainitut materiaalit ovat tarjolla avoimessa verkossa, joten niitä on senkin vuoksi helppo käyttää vaikkapa kesken kirjoitustyön. Esimerkiksi

▷

Svinhufvudin mainitsemaan tekstin kieli-
asun tarkistukseen ja viimeistelyyn voisi
olla apua Kirjoittajan ABC-kortin kielen-
huolto-osiossa käsitellystä teoriasta ja har-
joituksista.

LOPUKSI

Kirjan kieli-
asun viimeistely ontuu paikoit-
tellen, mikä muutamissa kohdin murentaa
uskottavuutta siltä, että kirjassa koroste-
taan tekstin viimeistelyn tärkeyttä. Lukija
jää myös kaipaamaan käsittehakemistoa
teoksen lopusta. Se olisi oivallinen pari
teemoittain jaotellulle kirjallisuuslistalle.
Käsittehakemisto auttaisi lisäksi käyttämään
teosta käsikirjatyypisesti.

Teos lähestyy kirjoittamista kokonais-
valtaisesti. Kirja saa lukijan pohtimaan
aiheellisesti omaa kirjoittamiskäsitystään,
olipa hän sitten opiskelija, kokenut kirjoit-
tamisen ohjaaja tai harjaantunut kirjoitta-
ja. Teos korostaakin sekä kirjoittamisen
opettajien että opiskelijoiden ymmärrystä
kirjoittamisen monitahoisesta luonteesta.
Kirjan mukaan »[j]o pelkän jaottelun hah-
mottaminen ja kirjoittamiskäsitysten tar-
kasteleminen lisäävät ymmärtämystämme
kirjoittamisesta» (s. 51).

Opettajalle kirja tarjoaa runsaasti mate-
riaalia, jota voi suoraan tai hiukan sovellet-
tuna hyödyntää omassa opetuksessa. Tällai-
nen on esimerkiksi opiskelijalle suunnattu,
yksittäisen kirjoitustehtävän ongelmiin liit-
tyvä harjoitus sivulla 60. Harjoitus ohjaa
opiskelijaa pohtimaan omaa ajankohtaista
tehtäväänsä kirjassa esitettyjen kirjoitus-
käsitysten kannalta. Teoksessa on lisäksi
runsaasti eri kirjoittajia palvelevia työmuo-

toja, joten jokainen kirjoittaja saanee niistä
tukea omaan kirjoittamisprosessiinsa. Teos
saavuttaa kokonaisuutena hyvin tavoitteen-
sa kuvata kirjoittamista taitona ja tarjota
käsitys siitä, kuinka tämä taito on saavu-
tettavissa ja kehitettävissä. ■

JUTTA HELENIUS

Sähköposti: jutta.helenius@uta.fi

LÄHTEET

- Akateemisen kirjoitusviestinnän sivusto
Kielijelppi osoitteessa <http://www.kielijelppi.fi/kirjoitusviestinta/>.
- BOICE, ROBERT 1990: *Professors as writers: A self-help guide to productive writing*. Stillwater, Oklahoma: New Forum Press.
- Kielikompassi – Kirjoituskurssi verkko-
kurssina osoitteessa <http://kielikompassi.jyu.fi/opetus/kirjoitus/kirjoituskurssi/index.shtml>.
- Kirjoittamisen ja kielenhuollon verkko-
oppimateriaali Kirjoittajan ABC-
kortti osoitteessa <http://webcgi.oulu.fi/oykk/abc/>.
- LINDBLOM-YLÄNNE, SARI – NEVGI, ANNE
2003: Taitavaksi kirjoittajaksi. – Sari
Lindblom-Yläne & Anne Nevgi
(toim.), *Yliopisto- ja korkeakoulu-
opettajan käsikirja* s. 296–313. Hel-
sinki: WSOY.
- LINDBLOM-YLÄNNE, SARI – WAGER, MAARET
2003: Tieteellisten opinnäytetöiden
ohjaaminen. – Sari Lindblom-Yläne
& Anne Nevgi (toim.), *Yliopisto- ja
korkeakouluopettajan käsikirja* s.
314–325. Helsinki: WSOY.